

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över betänkande av utredningen om straffansvar för deltagande i kriminella sammanslutningar (SOU 2026:13)

Malmö tingsrätt har granskat betänkandet utifrån de utgångspunkter och intressen som tingsrätten särskilt har att beakta. Tingsrätten har följande synpunkter och kommentarer.

Tingsrätten kan se ett behov av att motverka kriminella sammanslutningar och förstår därför incitamenten bakom utredningens förslag. Enligt tingsrätten går det dock att anföra ett antal tunga skäl mot genomförande av förslagen.

Ett grundläggande begrepp i förslaget är *kriminell sammanslutning*. Enligt den föreslagna definitionen i 16 kap. 14 § brottsbalken ska det vara fråga om en sammanslutning av fler än två personer som begår eller på annat sätt medverkar till allvarlig brottslighet för att uppnå ekonomisk vinning eller annan otillbörlig fördel eller som gör sig skyldig till försök, förberedelse eller stämpling till sådan brottslighet. Det anges uttryckligen i betänkandet att det inte ställs något krav på sammanslutningens varaktighet vilket innebär att definitionen kan bli tillämplig redan vid den första allvarliga brottsligheten som utförs. Det ska dock krävas en gemensam inriktning kring ett fortsatt samarbete mellan åtminstone tre personer. I definitionen av vad som ska vara en kriminell sammanslutning ingår att de ska medverka till *allvarlig brottslighet*. Ett riktmärke för vad som avses med detta är enligt utredningen att det ska vara brott med fängelse fyra år eller mer i straffskalan. Men det finns även öppning för att upprepad brottslighet med lägre straffskalor kan kvalificeras som allvarlig brottslighet och även annan brottslighet med samhällshotande inslag. Enligt tingsrätten förefaller begreppet kriminell sammanslutning inkludera vad som avses med allvarlig brottslighet som för tänjbart och oprecist för att utgöra del av en straffrättslig bestämmelse. Detta bör nog övervägas vid en fortsatt beredning av utredningens förslag.

Av den föreslagna bestämmelsen i 16 kap. 14 § brottsbalken framgår att även personer som deltar i en kriminell sammanslutning som gör sig skyldig till försök, förberedelse eller stämpling till det som beskrivs som allvarlig brottslighet enligt förslaget ska kunna fällas till ansvar för deltagande eller samröre med kriminella sammanslutningar. Ovan nämnda invändningar

som finns när det gäller begreppet kriminella sammanslutningar gör sig än mer tydliga när det gäller de osjälvständiga brottsformerna.

Något som även det väcker betänklighet från tingsrättens sida är konkurrensfrågor. Handlingar som skulle kunna föranleda straffansvar för deltagande och samröre med kriminella sammanslutningar enligt utredningens förslag utgör förmodligen redan i dag straffbara handlingar enligt brottsbalken eller specialstraffrätten. Enligt utredningen ska de föreslagna brotten dömas i konkurrens med annan brottslighet. Enligt tingsrätten är det märkligt att döma för båda brotten i konkurrens särskilt om gärningsomständigheterna nog ofta kan vara identiska.

Det går också att överhuvudtaget ifrågasätta behovet av det straffansvar som utredningen föreslår med tanke på att det i andra lagstiftningsprocesser lämnas förslag som kommer att skärpa bedömningen och straffen för det agerande som skulle kunna träffas av det som utredningen föreslår. Här ska särskilt nämnas de skärpta straffskalor som förväntas börja gälla från den 1 augusti 2026. Vid samma tidpunkt förväntas det även införas en regel som gör att det för brott i kriminella nätverk kan dömas ut dubbla straff (prop. 2025/26:218, Dubbla straff för brott i kriminella nätverk och höjda straffskalor). Med en sådan lagstiftning på plats går det ännu mer att ifrågasätta behovet av den lagstiftning som utredningen föreslår.

Sammanfattningsvis ser tingsrätten problem med de grundläggande begreppen i förslaget och därmed tillämpningen. Konkurrensfrågor väcker betänkligheter och det går samtidigt att ifrågasätta behovet av föreslagen lagstiftning. Tingsrätten avstyrker därför förslaget som det är presenterat.

Detta yttrande har beslutats av rådmännen Jacob Heister och Daniel Svensson